

Llegendes de l'ocupació i d'un escriptor amagat

‘Les espines del peix’, de Josep Colomer, fou l’obra guanyadora del Premi Octubre Andròmina de Narrativa de l’any 2019. Surt a la venda aquest setembre publicada per 3i4. N’avancem el pròleg d’Anna Punsoda, que fou membre del jurat que la premià.

Per Anna Punsoda / @AnnaPunsoda

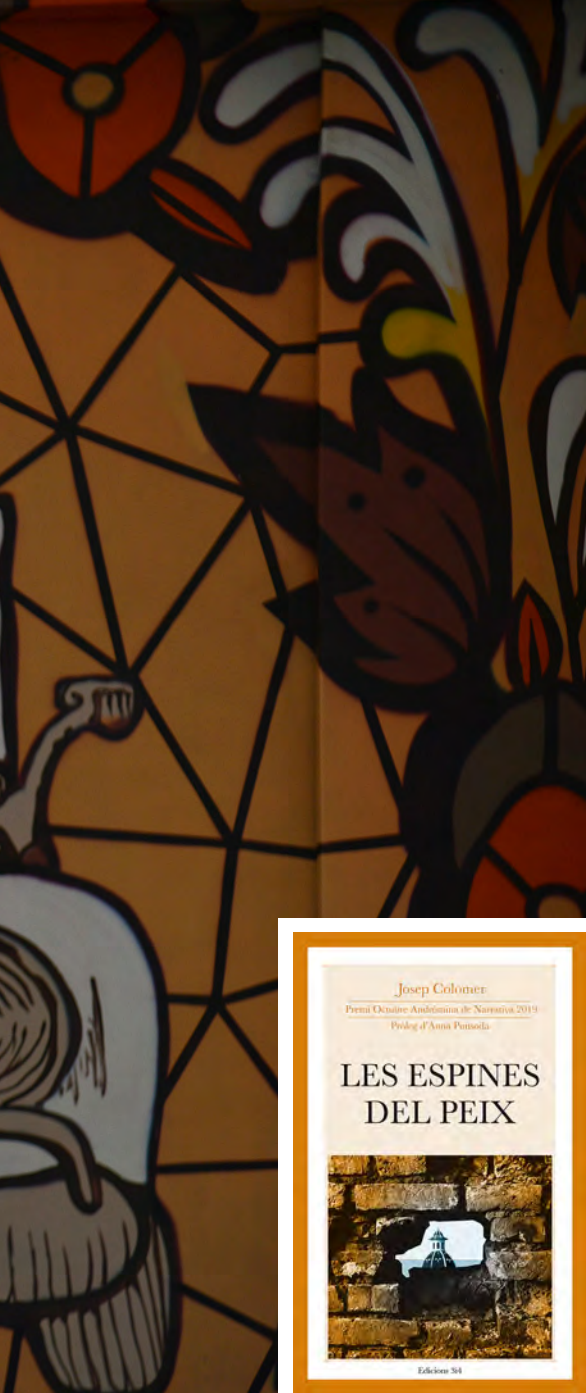

Josep Colomer ha fet el mateix procés que força escriptors novells davant de situacions excessives: durant molts anys, quedes completament atònit i mut per tot el que veus; després t’agafa pànic d’explicar-ho tal com és. Aquesta barreja d’astorament i por física et porta a estirar el fil de la fantasia, a expressar-te amb símils i a separar-te del món. Anomeno tot aquest procés “temptació Calders”, perquè neix de l’instint de supervivència i perquè Pere Calders és el gran referent que els catalans tenim d’aquests viatges travessats d’absurd i d’halos onírics.

Josep Colomer mateix explica que de jove va voler imitar Calders fins que va adonar-se que aquell gènere no li esqueia. Després va llegir i relllegir Josep Pla, i va esperar que passessin els anys

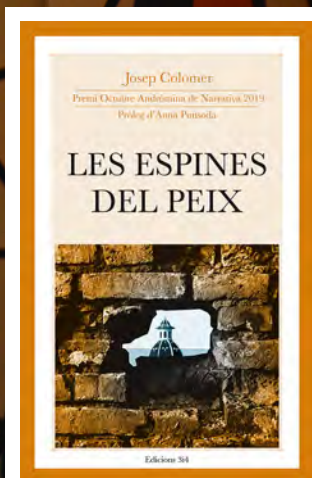
per pair el que tenia davant. D’aquella resistència emocional, voluntat de permanència en el real i observació sostinguda durant dècades surten *Les espines del peix*, una crònica ficcionada sobre la destrucció del paisatge, la cultura i la llengua de la Marina.

Si parlem amb qualsevol valencià documentat, us dirà que la Marina Alta, la comarca d’on surt Josep Colomer, és el nucli dur del catalanisme. Ell ho expressa en termes prepolítics: “Aquí som indígenes.” Per ser francs, no hi ha manera més exacta d’expressar-ho, perquè la invasió de la Marina no és subtil sinó evidentíssima: hi ha el mateix nombre d’anglesos en aquesta comarca valenciana que a tot el conjunt del Principat. Colònies i més colònies d’anglesos i alemanys que aprenen

PRATS I CAMPS

NARRATIVA. Josep Colomer guanyà el Premi Octubre Andròmina de Narrativa de l'any 2019 amb 'Les espines del peix'.

un castellà funcional i que viuen completament al marge dels catalanoparlants. Benià, el poble imaginari on Josep Colomer situa la seva novel·la, podria ser qualsevol racó de la comarca.

Per això, *Les espines del peix* té un doble valor: historiogràfic, d'algú que relata per què en cent anys el seu poble ha passat de ser un poblot recòndit a ser la meca dels jubilats rics d'Europa. I literari; al meu entendre, més valor com més enrere va en el temps, perquè aleshores agafa un to de rondalla i uns tocs macabres, absurds i d'astracanada. I encara, i ho dic per a tots aquells que anem darrere de les proses menys modelades per l'estàndard, és un gust llegir un lèxic tan ric i una expressió tan viva, pràcticament transcrita de la llengua oral, com la que trobem aquí.

Josep Colomer fa quatre pinzellades de la guerra i s'expandeix en les misèries de postguerra: s'hi retraten mestres, guàrdies civils, secretaris de l'ajuntament, i la connivència de tot aquest funcionariat colonial amb les patums del poble. Una cultura no es mata així com així i sense l'ocupació no s'entén l'esclat urbanístic dels setanta, que també retrata i que de miracle no va tenir-ne res. Ocupació funcional, compra d'unes elits ignorants i un paper galdós de la premsa: si tracés-sim una teoria general de l'ocupació, no podria faltar-hi cap d'aquests elements, que van sortint al llarg del relat. Enteneu-me, Colomer no escriu des d'una voluntat estrictament realista sinó en format de falsa crònica, combinada amb un humor beneit i uns punts d'esperpent. Tot això a pesar que, fent honor a la millor tradició valenciana, confegeixi un epíleg a base d'articles i poemes que haurien escrit els mateixos personatges de la novel·la, i que situen el lector en un marc de versemblança, com si ell només fos un mitjancer del document.

Josep Colomer es concentra en tres generacions de benianencs, però haurien pogut ser-ne deu. De fet, quan vaig llegir aquesta obra per primer cop hi vaig veure alguns forats. Més endavant ho vaig preguntar a l'autor. "Hi he llevat dues-centes pàgines", va fer. Em vaig quedar veient visions. Un escriptor novell havia escrit un món de set-centes pàgines en secret, perquè ni la seva dona (valgui l'apunt pintoresc) no sabia què feia a l'estudi. Reduir-ne l'extensió ha estat possible perquè el protagonista de l'obra és el poble, aquest ésser amorf i orgànic, on hi ha uns puntals i uns éssers secundaris, que hem limitat. També ha estat possible perquè tota l'obra és un continu llegendari on hi entres i hi surts com si es tractés d'un univers paral·lel que va funcionant te'l miris o no, i només ha calgut acotar.

Amb aquesta falsa crònica de Benià, Colomer s'afegeix a una sèrie d'autors que creen pobles mítics per explicar l'ocupació i la desmemòria d'una comunitat. Penso en les històries de Benborser de Salvador Company, premi Andròmina el 2018. A *El cel a trossos*, Company hi recull alguns problemes del País Valencià encara més actuals que els que aplega Colomer, segurament perquè és una generació més jove. Colomer neix als anys cinquanta i per tant ni té memòria de la República ni té possibilitats de fer estudis elementals en català. Ell es llicenciarà en Filologia Catalana de gran i ja no sortirà de la Marina —a diferència d'altres filòlegs, que als anys noranta marxaran en desbandada al Principat i les Illes perquè els governs del Partit Popular va convertir-los el país en un erm. Colomer es va quedar al seu racó de món, amagat al seu estudi durant deu anys, transcrivint aquestes llegendes que els morts i els paisatges destrossats li cridaven de fora la finestra. ●